

УДК 599.4:502(094.2)

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ У ЗБЕРЕЖЕННІ РУКОКРИЛИХ

Володимир Домашлінець

Міністерство екології та природних ресурсів України (Київ, Україна)

Адреса для зв'язку: вул. Митрополита Василя Липківського, 35 м. Київ, 03035 Україна
E-mail: vdomashlinets@yahoo.com

The role of international treaties in conservation of Chiroptera. — **V. Domashlinets.** — The role of the Convention on Biological Diversity (CBD), Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES), the Bern Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, the Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (CMS), the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathian, the Agreement on the Conservation of Populations of European Bats (EUROBATS), and the Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and wild fauna and flora in the conservation of Chiroptera is discussed. Resolutions, recommendations and guidelines adopted in the framework of international treaties and focused on different aspects of conservation, monitoring, research, ecology, and management of bats and their habitats, as well as the factors affecting bats such as climate change, renewable energy, forest management, remedial timber treatment, development of traffic infrastructure, fungal infections etc. are characterized.

Key words: Chiroptera, EUROBATS, Bern Convention, Bonn Convention (CMS), CBD, CITES.

Роль міжнародних договорів у збереженні рукокрилих. — **В. Домашлінець.** — Обговорена роль Конвенції про біологічне різноманіття, Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, Бернської конвенції про охорону дикої фауни та фауни і природних середовищ існування в Європі, Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин, Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, Угоди про збереження популяцій європейських кажанів, Директиви Ради 92/43/ЕЕС від 21 травня 1992 р. щодо збереження природних середовищ існування та дикої фауни і флори у збереженні Chiroptera. Охарактеризовані прийняті в рамках міжнародних договорів резолюції, рекомендації та керівні принципи, які стосуються різних аспектів збереження, моніторингу, дослідження, екології і менеджменту кажанів та їх середовища існування, а також факторів, що на них впливають, таких як зміна клімату, об'єкти енергетики, що отримують енергію за рахунок відновлювальних ресурсів, лісокористування, засоби обробки деревини, розвиток дорожньої інфраструктури, грибкові інфекції тощо.

Ключові слова: рукокрилі, EUROBATS, Бернська конвенція, Боннська конвенція (CMS), КБР, CITES.

Вступ

Посилення антропогенного тиску на природні екосистеми на фоні недостатніх компенсаційних заходів мінімізації негативного впливу людини на довкілля має закономірним наслідком зниження чисельності багатьох видів тварин.

Рукокрилі (кажани), що являють собою найчисленнішу таксономічну групу ссавців за кількістю видів, вважаються одними з найбільш чутливих тварин до небажаного впливу господарської діяльності людини (Загороднюк та ін., 2002). Багато видів кажанів опинились під загрозою зникнення і занесені до численних червоних списків тварин на національному, регіональному чи глобальному рівнях. Наприклад, у Червону книгу України занесено 26 видів кажанів фауни України (Червона книга України, 2009).

У намаганні призупинити негативну тенденцію зменшення популяцій кажанів вживаються різноманітні заходи їх збереження. Серед таких заходів значну роль відіграють міждержа-

вні юридичні інструменти — сукупність актів міжнародного права, спрямованих на захист та відновлення об'єктів біоти, у тому числі рукокрилих. Значення таких інструментів для збереження кажанів обговорювалася раніше (Домашлінець, 1998, 1999), проте за останні 10–20 років з'явилися нові ініціативи, програми, керівництва, плани дій та інші документи, прийняті на рівні різних міжнародних організацій, що можуть бути корисними для планування і виконання заходів щодо збереження та відновлення рукокрилих і середовища їх існування.

Метою статті є аналіз різних міжнародних інструментів, які прямо чи опосередковано впливають на збереження тварин, та їх значення для охорони кажанів в країнах ареалу, у тому числі в Україні.

Міжнародні договори

Конвенція про біологічне різноманіття (КБР). Укладена у 1992 році КБР встановлює загальні принципи збереження та сталого використання біорізноманіття, складовою якого є рукокрилі. Документи КБР не містять спеціальних положень щодо збереження саме рукокрилих, проте виконання положень КБР, а також рішень її керівних органів, мають позитивно впливати на збереження середовища існування цієї групи тварин.

Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES). CITES (укладена 1973 р.) спрямована на мінімізацію негативного впливу міжнародної торгівлі об'єктами дикої природи на стан популяцій рослин і тварин. Європейські види кажанів, у т.ч. ті, що зустрічаються в Україні, не становлять великого інтересу для міжнародної торгівлі. Попитом користуються переважно тропічні чи субтропічні види. Відповідним чином, до додатків CITES внесені всі види родів *Acerodon* та *Pteropus* (за винятком *Pteropus brunneus*), а також уругвайська популяція *Platyrrhinus lineatus*.

Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція) спрямована на проведення всебічної підтримки та співпраці для охорони та сталого розвитку Карпат з метою, зокрема, поліпшення якості життя, зміцнення місцевих економік та громад, збереження природних цінностей і культурної спадщини. Стаття 4 Карпатської конвенції встановлює принципи збереження і сталого використання біологічного та ландшафтного різноманіття (Рамкова..., 2003). Відповідно до ст. 18 цього міжнародного договору укладено окремий Протокол про збереження та стале використання біологічного та ландшафтного біорізноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (Протокол..., 2008), який передбачає затвердження списків флори та фауни, що знаходяться під загрозою (Карпатський червоний список видів). Вже розроблено проект такого списку (Carpathian..., 2014), до якого включено кажанів багатьох видів, що мешкають в Карпатському регіоні.

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) — один з основних інструментів збереження біорізноманіття у країнах Європи. Бернська конвенція містить 4 додатки, які є її складовою. У додаток II Бернської конвенції включені всі види *Microchiroptera* за винятком *Pipistrellus pipistrellus*, який занесено до додатку III. Таким чином, фактично всі види кажанів фауни Європи знаходяться під охороною цього міжнародного договору.

15 видів кажанів включені до списку видів, середовища існування яких відповідно до Резолюції № 6 Постійного комітету Бернської конвенції потребують спеціальних заходів збереження (Resolution No. 6, 1998). Наявність цих видів на певних ділянках є одним з критеріїв оголошення таких територій об'єктами Смарагдової мережі відповідно до Резолюції № 8 Постійного комітету Бернської конвенції (Resolution No. 8, 2012). Рекомендацією № 36 Постійного комітету звернуто увагу на необхідність збереження підземних середовищ існування, зокрема, запропоновано скласти у кожній країні перелік найбільш вразливих місць існування тролгобіонтів, особливо кажанів, надати таким місцям відповідний природоохоронний статус та встановлені критерії відбору таких місць (Recommendation No. 36, 1992). Для всіх видів кажанів, перелічених у додатках Бернської конвенції, запропоновано розробити плани збереження чи відновлення або оцінити їх з точки зору необхідності таких планів (Recommendation

№ 43, 1995). Окремо рекомендаціями 72 та 73 країнам ареалу запропоновано розробити та виконати плани дій для *Rhinolophus ferrumequinum* і *Myotis dasycneme* відповідно (Recommendation No. 72, 1999; Recommendation No. 73, 1999).

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (CMS) — спрямована на охорону комплексу видів тварин, яким притаманна міграційна поведінка на певних етапах їхнього життєвого циклу. У додаток I CMS включено лише 1 вид (*Tadarida brasiliensis*), тоді як до додатку II — 54 види кажанів. Діяльність в рамках CMS стосується розроблення спеціальних заходів збереження окремих груп мігруючих тварин, а також мінімізації впливу на них негативних факторів. Кажани включалися до стратегічних планів CMS на 2000–2005 (Resolution 6.4, 1999), 2006–2011 (Resolution 8.2, 2005), 2015–2023 (Resolution 10.5, 2011) роки. Предметом розгляду нарад Конференцій Сторін CITES були заходи щодо таких факторів впливу на мігруючі види тварин, як зміна клімату (Resolution 8.13, 2005; Resolution 9.7, 2008; Resolution 10.19, 2011; Resolution 11.26, 2014), нафтове забруднення (Resolution 7.2, 2002), хвороби (Resolution 10.22, 2011), розвиток енергетики за рахунок відновлювальних джерел (Resolution 11.27, 2014), інвазійні чужорідні види (Resolution 11.28, 2014), екологічні злочини (Resolution 11.31, 2014). Зверталася увага на необхідність урахування інтересів мігруючих видів тварин при підготовці висновків щодо оцінки впливу на довкілля (Resolution 7.3, 2002), підкреслювалася важливість розвитку екомережі (Resolution 10.3, 2011; Resolution 11.25, 2014).

Угода про збереження популяцій європейських кажанів (EUROBATS). Укладена у 1991 р. Угода EUROBATS набула чинності у 1994 р. і є на сьогодні єдиним міжнародним договором, метою якого є збереження виключно рукокрилих. Станом на 01.01.2017 р. Договірними Сторонами EUROBATS є 36 з 63 країн ареалу. У рамках Угоди охороняються 53 види кажанів, що зустрічаються в країнах Європи, у тому числі 26 видів, зареєстрованих у фауні України.

Основні зобов'язання країн-учасниць EUROBATS встановлені у статті III і стосуються заборони навмисного вилучення кажанів з природи, визначення їх ключових середовищ існування і кормових угідь, роботи з громадськістю щодо необхідності охорони рукокрилих, призначення консультативно-експертного органу в галузі збереження кажанів, сприяння проведенню відповідних науково-дослідних програм, урахування аспектів збереження кажанів у разі застосування нових пестицидів, вжиття інших заходів, які Сторона вважає за потрібне, щоб запобігти зменшенню чи повному зникненню популяцій кажанів.

Головним органом прийняття рішень у рамках EUROBATS є Нарада Сторін, яка збирається раз на 4 роки. У період між сесіями Наради Сторін працюють Консультативний та Постійний комітети, які забезпечують відповідно наукове та адміністративне супроводження Угоди і збираються раз на рік. З метою опрацювання окремих напрямів діяльності чи проблемних питань щодо збереження кажанів в рамках Угоди створюються міжсесійні робочі групи (МРГ). Станом на 01.01.2017 працюють МРГ щодо:

- збереження ключових підземних середовищ існування; • збереження кажанів та сталого лісового менеджменту; • моніторингу та індикаторів; • моніторингу щоденних та сезонних переміщень кажанів; • аутекологічних досліджень пріоритетних видів; • вітрових електростанцій і популяцій кажанів; • світлового забруднення; • збереження та менеджменту критичних кормових угідь та сполучних шляхів; • штучних оселищ для кажанів; • впливу доріг та іншої транспортної інфраструктури на кажанів; • комунікації, збереження кажанів та здоров'я населення; • надання допомоги кажанам та їх реабілітація; • кажанів та будівельних ізоляційних матеріалів; • освіти; • якості оцінок, досвіду і вмінь експертів; • оцінки проектних пропозицій в рамках Проектної ініціативи EUROBATS.

Для виконання короткотермінових завдань можуть збиратися МРГ щодо географічної сфери дії Угоди та поправок до додатку до Угоди. У різні часи також створювалися робочі групи щодо ідентифікації невиконаних заходів імплементації угоди, бази даних результатів моніторингу, перегляду списку пріоритетних видів, надання дозволів для кільцювання кажанів, використання засобів захисту деревини, охорони надземних оселищ кажанів, перегляду формату національних звітів, виконання Угоди.

За час існування Угоди фахівцями з питань рукокрилих напрацьована значна кількість документів, що можуть використовуватися при плануванні та виконанні заходів зі збереження кажанів. На першій сесії Наради Сторін (Брістоль, Велика Британія, 1995 р.) прийнято резолюцію щодо виконання плану менеджменту та управління, багато положень якого залишаються актуальними (Resolution 1.7, 1995). У подальшому зазначений план уточнювався, доповнювався та оновлювався (Resolution 2.8, 1998; Resolution 3.8, 2000; Resolution 4.9, 2003; Resolution 5.10, 2006; Resolution 6.16, 2010; Resolution 7.13, 2014).

Отримання об'єктивної інформації щодо стану популяцій видів кажанів потребує міжнародної співпраці, тому розроблялися індивідуальні рекомендації або програми для окремих видів чи середовищ їхнього існування. Зокрема, прийняті транскордонні програми моніторингу щодо *Myotis dasycneme* та *Pipistrellus nathusii* (Resolution 2.3, 1998) і таких типів середовищ існування як підземні та лісові (Resolution 2.4, 1998). Успішність виконання Угоди залежить від чіткого визначення географічної сфери її застосування, на що були спрямовані резолюції 2.5, 5.11 та 6.3 (Resolution 2.5, 1998; Resolution 5.11, 2006; Resolution 6.3, 2010), а також переліку видів (Resolution 3.7, 2000; Resolution 4.8, 2003; Resolution 5.3, 2006; Resolution 6.2, 2010; Resolution 7.2, 2014). Приділено увагу уніфікації методів моніторингу як для рукокрилих в цілому, так і окремих видів кажанів, що дозволяє координувати результати досліджень у різних регіонах та порівнювати їх (Resolution 2.2, 1998; Resolution 5.4, 2006). З метою поширення знань про рукокрилих та стимулювання заходів їх збереження за ініціативи EUROBATS 2001, 2008, 2011 та 2012 рр. оголошувались Міжнародними роками кажанів (Resolution 3.5, 2000; Resolution 5.12, 2006; Resolution 6.9, 2010).

Практичними інструментами збереження кажанів є розроблені міжнародними фахівцями хіроптерологами і затвердженими на сесіях Наради Сторін EUROBATS відповідні методичні рекомендації і матеріали:

- Керівні принципи охорони та менеджменту важливих підземних середовищ існування кажанів (Resolution 4.3, 2003; Resolution 7.6, 2014; Mitchell-Jones, 2007);
- Керівні принципи надання дозволів на вилучення та дослідження вилучених кажанів (Resolution 3.4, 2000; Resolution 4.6; 2003; Resolution 5.5, 2006);
- Керівні принципи використання засобів захисту деревини (Resolution 4.5, 2003);
- Керівні принципи охорони наземних оселищ, особливо у спорудах, що мають важливе значення з точки зору культурної спадщини (Resolution 5.7, 2006; Marnel, Presetnik, 2010);
- Керівні принципи виконання проектної ініціативи EUROBATS (Resolution 6.4, 2010; Resolution 7.15, 2014);
- Керівні принципи етики досліджень і польових робіт (Resolution 6.5, 2010);
- Керівні принципи щодо попередження, виявлення і контролю летальних грибкових інфекцій кажанів (Resolution 6.6, 2010).
- Керівні принципи щодо спостереження і моніторингу європейських кажанів (Battersby, 2010);
- Керівні принципи щодо урахування питання збереження кажанів у проектах вітряних електростанцій (Rodrigues et al., 2015).

У 2016 р. під егідою Угоди вийшла публікація, в якій узагальнені назви кажанів на мовах країн, які є Сторонами EUROBATS (Lina, 2016). Належну увагу в рамках EUROBATS приділено таким факторам, що можуть негативно вплинути на кажанів, як вітрові електростанції (Resolution 4.7, 2003; Resolution 5.6, 2006; Resolution 6.11, 2010; Resolution 7.5, 2014), летальні грибкові інфекції (Resolution 6.6, 2010), дороги та інша дорожня інфраструктура (Resolution 6.14, 2010; Resolution 7.9, 2014), використання протипаразитарних препаратів для домашньої худоби (Resolution 6.15, 2010).

Кажанів рекомендують використовувати як індикатори сталого лісівництва, біорізноманіття, якості довкілля (Resolution 4.4; 2003; Resolution 5.4; 2006; Resolution 6.13, 2010).

Директива ЄС 92/43/ЄЕС про збереження дикої фауни і флори і природних середовищ існування відома також як Оселищна (Habitat) директива — є одним з основних актів законо-

давства ЄС щодо збереження біорізноманіття. У додаток II Директиви, який містить види, що становлять інтерес з точки зору Європейського співтовариства і потребують оголошення спеціальних охоронних територій, внесено 13 видів кажанів. Всі види *Microchiroptera* внесені до Додатку IV Директиви, який містить перелік видів, що потребують суворої охорони. Відповідно до Угоди про асоціацію України та Європейським Союзом (Угода..., 2015) законодавство України має бути гармонізовано із законодавством ЄС, у т. ч. у сфері охорони природи.

Висновки

Міжнародним співтовариством напрацьовано суттєвий набір юридичних і організаційно-рекомендаційних документів та інструментів, спрямований на збереження та відновлення дикої біоти, у т. ч. рукокрилих. Їх ефективне застосування для збереження та відновлення популяцій кажанів в Україні науковцями, адміністраціями територій та об'єктів природно-заповідного фонду, обласними і районними державними адміністраціями може значно підвищити шанси відновлення чисельності цих тварин до екологічно безпечного рівня та буде внеском до виконання Україною взятих на себе зобов'язань у сфері охорони природи.

Література • References

- Акімов, І. А. (ред.). 2009. *Червона книга України. Тваринний світ*. Глобалконсалтинг, Київ, 1–600.
- [Akimov, I. A. (ed.). 2009. *The Red Data Book of Ukraine. Animal Kingdom*. Globalconsulting, Kyiv, 1–600. (In Ukrainian)]
- Домашнінець, В. Г. 1998. Міжнародно-правові аспекти охорони кажанів. *Європейська ніч кажанів '98 в Україні*. Київ, 24–29. (Праці Теріологічної школи; Вип. 1).
- [Domashlinets, V. G. 1998. International and legislation aspects of the bat protection. *European Bat Night '98 in Ukraine*. Kyiv, 24–29. (Proceedings of the Theriological School; Vol. 1). (In Ukrainian)]
- Домашнінець, В. Г. 1999. Бернська конвенція і ссавці. Загороднюк, І. (ред.). *Ссавці України під охороною Бернської конвенції*. Київ, 6–8. (Праці Теріологічної школи; Вип. 2).
- [Domashlinets, V. G. 1999. The Bern Convention and mammals. In: Zagorodniuk, I. (ed.). *Mammals of Ukraine, Protected by the Bern Convention*. Kyiv, 6–8. (Proceedings of the Theriological School; Vol. 2). (In Ukrainian)]
- Загороднюк, І., Годлевська, Л., Тищенко, В., Петрушенко, Я. 2002. *Кажани України та суміжних країн: керівництво для польових досліджень*. Київ, 1–108. (Серія: Праці Теріологічної школи; Вип. 3).
- [Zagorodniuk, I., L. Godlevska, V. Tyshchenko, Ya. Petruschenko. 2002. *Bats of Ukraine and Adjacent Countries: a Guide for Field Investigations*. Kyiv, 1–110. (Proceedings of the Theriological School; Vol. 3). (In Ukrainian)]
- Протокол... 2003. Протокол про збереження та сталі використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, 22 травня 2003 р. <https://goo.gl/gQMKvl>.
- [Protocol... 2004. *Protocol on Conservation and Sustainable Use of Biological and Landscape Diversity to the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians*. (In Ukrainian)]
- Рамкова... 2014. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. *Верховна рада* (веб-сайт). 26.09.2014 (doc. 998_164). <https://goo.gl/rFjonT>.
- [*The Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathian*. Verkhovna Rada (website). 26.09.2014 (doc. 998_164). <https://goo.gl/rFjonT> (In Ukrainian)]
- Угода... 2015. *Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом*. <https://goo.gl/QjwQ6T>.
- [*EU-Ukraine Association Agreement*. 2015. <https://goo.gl/QjwQ6T> (In Ukrainian)]
- Battersby, J. (comp.). 2010. Guidelines for surveillance and monitoring of European Bats. *EUROBATS Publication Series*. No. 5. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 1–95.
- Carpathian... 2014. Carpathian list of forest habitats and species. In: Kadlečík, J. (ed.). *Carpathian List of Invasive Species*. The State nature conservancy of the Slovak Republic, 1–120.
- Lina, P. H. C. 2016. Common names of European Bats. *EUROBATS Publication Series*. No. 7. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 1–104.
- Marnell, F., P. Presetnik. 2010. Protection of overground roosts for bats (particularly roosts in buildings of cultural heritage importance). *EUROBATS Publication Series*. No. 4. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 1–57.
- Mitchell-Jones, A. J., Z. Bihari, M. Masing, L. Rodrigues. 2007. Protecting and managing underground sites for bats. *EUROBATS Publication Series*. No. 2. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 1–38.
- Recommendation No. 36 (1992) on the conservation of underground habitats. <https://goo.gl/7a8vUI>.
- Recommendation No. 43 (1995) on the conservation of threatened mammals in Europe. <https://goo.gl/oWaWcf>.
- Recommendation No. 72 (1999) on the implementation of the action plan for conservation of the greater horseshoe bat (*Rhinolophus ferrumequinum*) in the territories covered by the Convention, adopted by the Standing Committee on 3 December 1999. <https://goo.gl/trIHGQ>.
- Recommendation No. 73 (1999) on the implementation of the action plan for conservation of the Pond Bat (*Myotis dasycneme*) in the territories covered by the Convention, adopted by the Standing Committee on 3 December 1999. <https://goo.gl/LMSj19>.
- Resolution 6.4. 1999. Strategic plan for the convention on migratory species, 1–7. <https://goo.gl/b4AQkc>.
- Resolution 7.2. 2002. Impact assessment and migratory species, 1–3. <https://goo.gl/avQoSc>.
- Resolution 7.3. 2002. Oil pollution and migratory species, 1–2. <https://goo.gl/xCB4gj>.
- Resolution 8.2. 2005. CMS strategic plan 2006–2011, 1–19. <https://goo.gl/Bqs7uC>.
- Resolution 8.13. 2005. Climate change and migratory species, 1–2. <https://goo.gl/rdeR8Q>.
- Resolution 9.7. 2008. Climate change impact on migratory

- species, 1–3. <https://goo.gl/s75Oau>.
- Resolution 10.3. 2011. The role of ecological networks in the conservation of migratory species, 1–5. <https://goo.gl/FtGkkO>.
- Resolution 10.22. 2011. Wildlife disease and migratory species, 1–5. <https://goo.gl/dMJGkK>.
- Resolution 11.12. 2011. Migratory species conservation in the light of climate change, 1–5. <https://goo.gl/4IBqDN>.
- Resolution 11.25. 2014. Advancing ecological networks to address the needs of migratory species, 1–9. <https://goo.gl/dYnmTR>.
- Resolution 11.26. 2014. Programme of work on climate change and migratory species. 10 p. <https://goo.gl/2qw2SN>.
- Resolution 11.27. 2014. Renewable energy and migratory species, 1–7. <https://goo.gl/4S6fpU>.
- Resolution 11.28. 2014. Future CMS activities related to invasive alien species, 1–3. <https://goo.gl/78IVzV>.
- Resolution 11.31. 2014. Fighting wildlife crime and offences within and beyond borders, 1–4. <https://goo.gl/jcHanz>.
- Resolution 1.7. 1995. Implementation of the conservation and management plan, 1–3. <https://goo.gl/YPvQ3e>.
- Resolution 2.2. 1998. Consistent monitoring methodologies, 1–9. <https://goo.gl/WN8H0>.
- Resolution 2.3. 1998. Transboundary programme: species proposals, 1–5. <https://goo.gl/zexNBU>.
- Resolution 2.4. 1998. Transboundary Programme: habitat proposals, 1–6. <https://goo.gl/5s2qwg>.
- Resolution 2.5. 1998. Geographical scope of the Agreement, 1–3. <https://goo.gl/HuDBpf>.
- Resolution 2.8. 1998. Implementation of the conservation and management plan, 1–3. <https://goo.gl/ovkz5t>.
- Resolution 3.4. 2000. Guidelines for the issue of permits for Bat Ringing activities, 1–1. <https://goo.gl/yZzbtv>.
- Resolution 3.5. 2000. International year of the bat, 1–1. <https://goo.gl/IUByDM>.
- Resolution 3.7. 2000. Amendment of the Agreement, 1–3. <https://goo.gl/KnPe2t>.
- Resolution 3.8. 2000. Implementation of the conservation and management plan. 4 p. <https://goo.gl/Vo9xsH>.
- Resolution 4.3. 2003. Guidelines for the Protection and Management of Important Underground Habitats for Bats, 1–2. <https://goo.gl/ZqnQh2>.
- Resolution 4.4. 2003. Bat Conservation and Sustainable Forest Management, 1–3. <https://goo.gl/1PvYiN>.
- Resolution 4.5. 2003. Guidelines for the Use of Remedial Timber Treatment, 1–2. <https://goo.gl/i4Cozu>.
- Resolution 4.6. 2003. Guidelines for the Issue of Permits for the Capture and Study of Captured Wild Bats, 1–6. <https://goo.gl/sc2cKr>.
- Resolution 4.7. 2003. Wind turbines and Bat Populations, 1–2. <https://goo.gl/LIyThG>.
- Resolution 4.8. 2003. Amendment of the Annex to the Agreement, 1–2. <https://goo.gl/2EhLfx>.
- Resolution 4.9. 2003. Implementation of the conservation and management plan (2003–2006), 1–8. <https://goo.gl/GsxK3Z>.
- Resolution 5.3. 2006. Amendment of the Annex to the Agreement, 1–3. <https://goo.gl/EoohIU>.
- Resolution 5.4. 2006. Monitoring bats across Europe, 1–2. <https://goo.gl/wp0hP8>.
- Resolution 5.5. 2006. Amendment to Resolution 4.6: Guidelines for the issue of Permits for the Capture and Study of Captured Wild Bats, 1. <https://goo.gl/nUOP0y>.
- Resolution 5.6. 2006. Wind turbines and Bat Populations, 1–27. <https://goo.gl/wi97IP>.
- Resolution 5.7. 2006. Guidelines for the Protection of Over-ground Roosts, with particular reference to roosts in building of cultural heritage importance, 1–2. <https://goo.gl/VbVTi6>.
- Resolution 5.10. 2006. Implementation of the conservation and management plan, 1–5. <https://goo.gl/BMTblr>.
- Resolution 5.11. 2006. Geographical scope of the Agreement, 1–9. <https://goo.gl/CX1im2>.
- Resolution 5.12. 2006. 2008 — Global year of the bat, 1. <https://goo.gl/VZ2geA>.
- Resolution 6.2. 2010. Amendment of the Annex to the Agreement, 1–3. <https://goo.gl/sESZeZ>.
- Resolution 6.3. 2010. Geographical scope of the Agreement, 1–3. <https://goo.gl/pT1ZYV>.
- Resolution 6.4. 2010. Guidelines for the Implementation of the EUROBATS Project Initiative, 1–5. <https://goo.gl/qe8uh1>.
- Resolution 6.5. 2010. Guidelines on Ethics for Research and Field Work Practices, 1–4. <https://goo.gl/dR98fw>.
- Resolution 6.6. 2010. Guidelines for the Prevention, Detection and Control of Lethal Fungal Infections of Bats, 1–2. <https://goo.gl/cJ8ovE>.
- Resolution 6.9. 2010. Year of the Bat, 1–2. <https://goo.gl/hX4v49>.
- Resolution 6.11. 2010. Wind turbines and bat populations. 2 p. <https://goo.gl/EtJPXu>.
- Resolution 6.13. 2010. Bats as indicators for biodiversity, 1–2. <https://goo.gl/OZXMgL>.
- Resolution 6.14. 2010. Impact of Roads and Other Traffic Infrastructures on Bats, 1. <https://goo.gl/u80vvP>.
- Resolution 6.15. 2010. Impact on bat populations of the use of antiparasitic drugs for live stock. 5 p. <https://goo.gl/EFacxQ>.
- Resolution 6.16. 2010. Implementation of the conservation and management plan (2011–2014). 6 p. <https://goo.gl/h6HuiO>.
- Resolution 7.2. 2010. Amendment of the Annex to the Agreement, 1–3. <https://goo.gl/zdZS11>.
- Resolution 7.5. 2014. Wind turbines and bat populations, 1–3. <https://goo.gl/GOL4A0>.
- Resolution 7.6. 2014. Conservation and management of important underground sites for bats, 1–2. <https://goo.gl/T8DRBv>.
- Resolution 7.9. 2014. Impact of roads and other traffic infrastructure on bats. <https://goo.gl/TTwZE1>. 1 p.
- Resolution 7.13. 2014. Implementation of the conservation and management plan (2015–2018), 1–7. <https://goo.gl/oICxba>.
- Resolution 7.15. 2014. Amendment to Resolution 6.4: Guidelines for the Implementation of the EUROBATS Project Initiative (EPI), 1. <https://goo.gl/OX5bbr>.
- Resolution No. 6 (1998) listing the species requiring special habitat conservation measures. <https://goo.gl/2hHSq1>.
- Resolution No. 8 (2012) of the Standing Committee, adopted on 30 November 2012 on the national designation of adopted Emerald sites and the implementation of management, monitoring and reporting measures. <https://goo.gl/rJ66It>.
- Rodrigues, L., M.-J. Bach, B. Dubourg-Savage. [et al.] 2014. Guidelines for consideration of bats in wind farm projects. *EUROBATS Publication Series*. No. 6. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 1–133.